

Elea Giménez Toledo – Ana del Arco Blanco,
*Digitalización de editoriales académicas:
políticas científicas e investigación.*
Granada: Comares, 2022¹

Recensione di Lluís Agustí

Històricament, l'edició acadèmica iberoamericana s'ha caracteritzat per l'existència d'un estol de petites i mitjanes editorials universitàries o d'institucions culturals locals, centrades en ciències socials i humanitats, amb obres escrites en castellà i portuguès, i impreses en tirades curtes, limitades. Malgrat el seu possible interès de contingut intel·lectual i acadèmic, aquesta producció cultural sovint no ha transcendit les fronteres regionals a causa de diverses limitacions estructurals i pel fet que són obres escrites en llengües considerades secundàries en la comunitat científica global, com són el castellà i el portuguès, que queden sovint circumscrites en les fronteres del seu propi àmbit. Entre aquests obstacles estructurals, destaquen la falta d'una distribució eficient i d'una xarxa ampla de punts de venda, a més de mercats nacionals poc interconnectats. Això ha relegat moltes obres en aquests circuits locals i regionals precisos, sense la projecció internacional que possiblement mereixerien.

Actualment, aquestes editorials segueixen trobant-se amb dificultats per visibilitzar la seva producció en la cadena de valor del llibre, especialment amb relació a la distribució i s'hi suma una recuperació difícil o incompleta dels continguts a través dels cercadors d'Internet. Els autors subratllen que aquestes debilitats, però, no són noves, sinó que tenen arrels antigues i han estat un obstacle persistent. La fragmentació en més de quinze mercats nacionals dificulta la distribució interconnectada i eficaç, i contribueix a la manca de visibilitat de moltes obres.

---

1 Disponible en: <https://www.comares.com/libro/digitalizacion-de-editoriales-academicas_141611/>.

Enfrontant aquest context, l'obra sosté que la digitalització ofereix una oportunitat estratègica per abordar aquests desafiaments antics i nous, i la digitalització emergeix ara i aquí, segons Giménez Toledo i Arco Blanco, com una eina essencial per a la transformació i l'actualització de l'edició acadèmica iberoamericana. No es tracta només però d'un procés tècnic: implica a més una reflexió profunda sobre les polítiques científiques, la gestió del coneixement, la propietat intel·lectual i la sostenibilitat econòmica de les editorials.

El llibre que presentem planteja la complexitat i les fragilitats de l'edició acadèmica a Iberoamèrica en la seva creació, realització, distribució i impacte científic, i per ajudar a resoldre una situació tan complicada com feble proposa una transformació digital integral de tota la cadena editorial. Les autores presenten així una visió completa que abasta des dels aspectes tècnics fins als legals, tot oferint una guia pràctica per a editorials, autors i professionals del sector. Aquest llibre no només identifica els problemes existents, sinó que també ofereix solucions i perspectives per abordar-los amb èxit.

Les seves autores són ben conegudes en l'àmbit espanyol i hispanoamericana: Elea Giménez Toledo és experta en l'avaluació de la producció científica, l'edició acadèmica i la transformació digital, científica titular del CSIC, el Consell Superior d'Investigacions Científiques d'Espanya i directora del Grup d'investigació sobre el Llibre Acadèmic, i Ana del Arco Blanco és advocada especialitzada en propietat intel·lectual. En aquest sentit, les dues formen un bon tàndem, una bona combinació d'expertesa editorial, legal i investigadora en el món de la informació i documentació científica, i poden oferir d'aquesta manera una visió general i alhora detallada sobre els aspectes tècnics, legals i pràctics de la digitalització editorial, tot proposant una transformació digital integral.

L'objectiu principal de la proposta és convertir la producció tradicional de llibres acadèmics en obres digitals de fàcil accés i cerca, tot assegurant la seva visibilitat i preservació a llarg termini. Aquest canvi va més enllà de simplement convertir textos impresos en formats digitals; es tracta de repensar i redefinir la naturalesa mateixa de les obres acadèmiques. Les autores argumenten que la transformació digital ofereix una oportunitat per abordar aquests problemes, convertint les monografies acadèmiques en obres digitals complexament cercables i accessibles.

La primera part del llibre, a càrrec d'Elea Giménez Toledo, se centra en els aspectes tècnics de la transformació digital. Giménez Toledo

defensa aquesta transformació, tot assenyalant la complexitat d'una tasca que va més enllà de la mera edició: es necessita infraestructura, coneixements tècnics específics i tècniques d'edició electrònica, però la digitalització també ha de tenir en compte les polítiques nacionals i locals, i aspirar a una ciència oberta, amb processos editorials transparents, i econòmicament sostenibles.

Giménez Toledo dedica un capítol a les especificitats tècniques de la digitalització. Des de la selecció del format digital (ePub, PDF, HTML, entre d'altres) fins a la gestió de metadades, l'autora demana una professionalització del sector que vagi de la mà amb les noves tecnologies. Ressalta la importància d'establir estàndards de qualitat, que assegurin que els llibres digitals no siguin només còpies dels seus homòlegs en paper, sinó obres pensades i dissenyades per a un entorn digital.

Hi destaca la importància de l'XML com a llenguatge de marcat central per a la creació d'obres digitals versàtils. L'XML permet múltiples formats derivats i ofereix una estructura que millora la visibilitat del contingut. Les metadades són vistes com a clau per a la visibilitat i la recuperació de les obres en línia. Aquesta secció també posa de manifest la necessitat d'automatitzar els processos editorials per adaptar-se eficaçment a l'entorn digital. En el context actual, les obres acadèmiques ja no es descobreixen només a través de les llibreries tradicionals, sinó mitjançant cercadors generalistes i plataformes acadèmiques, la qual cosa fa que la visibilitat digital sigui crítica per a la seva divulgació.

La segona part del llibre, redactada per Ana del Arco Blanco, es focalitza i s'endinsa en les implicacions jurídiques de la digitalització, en els aspectes legals i normatius de la transformació digital. S'analitza la propietat intel·lectual, les llicències Creative Commons i altres qüestions relacionades amb els drets d'autor. Aquesta secció ofereix orientació útil per a editorials que operen en els àmbits d'accés obert i restringit, i subratlla la importància de comprendre les regulacions legals per assegurar una distribució adequada de continguts digitals.

Del Arco aprofundeix en com la digitalització està intrínsecament lligada a les polítiques científiques. Aborda com els governs i les institucions poden jugar un paper actiu en la promoció d'aquesta transformació, establint polítiques que fomentin l'accés obert, la transparència en els processos editorials i la justa remuneració per als autors.

Un dels punts forts de l'obra és la seva internacionalitat, malgrat que es basi en polítiques espanyoles i europees, la seva aplicació pot beneficiar a qualsevol editorial o investigador iberoamericà. Tanmateix, i

malgrat aquest punt positiu citat, se'n pot assenyalar una lleugera limitació, aquesta és: la reflexió sobre la viabilitat econòmica de les editorials acadèmiques digitals, que hauria pogut ser més profunda o fins i tot merèixer una secció sencera dedicada.

Tot i això, l'obra aporta una guia completament informativa i pragmàtica per a aquells involucrats en l'edició, l'autoria i la gestió d'obres acadèmiques. El llibre no es limita a ser una guia tècnica; també és una crida a l'acció per a les editorials iberoamericanes. Les autores argumenten que aquestes institucions, des de les més petites fins a les més grans, han de veure la digitalització no com una amenaça, sinó com una oportunitat per a reinventar-se, guanyar visibilitat global i contribuir més efectivament a la divulgació del coneixement que tenen com encàrrec.

Amb aquesta obra, les autores, Giménez Egea i Arco Blanco, no només proporcionen un manual essencial per a les editorials acadèmiques que busquen navegar en el món digital; també estableixen un marc conceptual per a entendre la digitalització com una qüestió central en el futur de la ciència i la cultura iberoamericana, i de la seva divulgació i internacionalització.

En conclusió, *Digitalización de editoriales académicas: políticas científicas e investigación* és un llibre que ofereix una perspectiva rica i detallada sobre la transformació digital en l'edició acadèmica a Iberoamèrica. A través d'un enfocament integral que abasta des de les implicacions tècniques fins als aspectes legals, aquesta obra proveeix una guia útil per a editorials, autors i professionals del camp. El llibre captura la complexitat d'aquesta transformació i insta a una reflexió profunda sobre com les editorials poden adaptar-se amb èxit a l'era digital sense comprometre la qualitat ni la validesa dels seus continguts acadèmics.